

**Φῶς φορεῖ, φῶς πέμπει, φῶς ἐστὶ: Ἡ θέορτος ἀρτιφωνία τοῦ Χαλκηδονίου
δόγματος ὡς ἐσαεὶ μέτρον τῆς Κοινωνίας ἐν διαλόγῳ**

Κύριε Πρύτανι,

Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ, παρακαλῶ, νὰ στηρίξω τὴν ταπεινὴ σκηνὴ τοῦ λόγου μου σὲ δύο σημεία ὑπερβατικὰ καὶ συνάμα ἀπόλυτα φυσικὰ· στὸ φῶς καὶ στὸ θαῦμα.

Τὸ φῶς μεγαλύνει τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν· ὁ τόπος λαμβάνει ἄλλες προοπτικές, ἐνίοτε καὶ συντεταγμένες, αἰσθητοποιεῖται ὑπερβατικῶς -δηλαδὴ στὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν- καὶ γεννᾷ ὅ,τι δικαίῳ τὸν οἶστρο τῆς ζωῆς ἐναντι τοῦ φόβου τοῦ θανάτου. Δημιουργεῖται στὸ Ἀττικὸ ἄστρὸ τὸ πρόπλασμα τῆς ἀληθείας τοῦ Λόγου.

Ἡ φιλοσοφία ἀγωνιᾷ γιὰ τὴν ἀλήθεια, τὴν αἰσθάνεται καὶ τὴν ἐκφράζει ἐν σπέρματι. «Τί γὰρ ἐστὶ Πλάτων ἢ Μωυσῆς ἀττικίζων;» συμπεραίνει ὁ ἐλληνιστικὸς Ἰουδαϊσμός, πού διψᾷ γιὰ ἔνωση μὲ τὸ μεγάλο ποτάμι τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου.

Εἶχε ἤδη τμηθεῖ ἡ Ἱστορία ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο, καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς ὁδηγήθηκε ἀπὸ τὴν ἀττικὴ αὐτάρκεια στὸν κοσμοπολιτισμὸ τῆς οἰκουμενικότητος.

Ὁ Θεὸς θέτει τὶς συντεταγμένες τοῦ θαύματος πάνω στὸν χάρτη τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας. Τὸ θαῦμα δὲν εἶναι τρομακτικὸ γεγονός, πού συνταράσσει τὸν ἄνθρωπο. Εἶναι ἡ θεοκίνητη φανέρωση τῆς ἀσφαλοῦς ὁδοῦ πρὸς τὸν σκοπὸ τοῦ ταξιδιοῦ μας.

Ὅμοια μὲ τὸ χέρι τῆς μητέρας, πού τρυφερὰ ξυπνᾷ τὸ παιδί καὶ πλένει τὸ πρόσωπό του, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς μᾶς δείχνει πῶς ἡ ὑπαρκτικὴ μας αἰτία εἶναι ἡ ἔνωση μαζί Του.

Σκάβοντας τὴν χέρσα γῆ τοῦ Λάβαν, ἡ ζωὴ μας θεοφορεῖται ἀπὸ ἀπροσδόκητες ἀνορθώσεις.

Καὶ γι' αὐτὸ ὁ Ἰωάννης ἔγραψε «ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας».

Σκεφτεῖτε μιὰν ἀγάπην τόσο δυνατὴν, ὥστε τὸ ἀγαπὸν πρόσωπο κατοικεῖ μέσα στὸ ἀγαπώμενο. Μιὰν ἀγάπην, πού δὲν τροφοδοτεῖται ἀπὸ πρόσκαιρα ὑλικά ἀλλὰ ἀπὸ τὴν Χάρην καὶ τὴν Ἀλήθειαν.

Αὐτὸ εἶναι τὸ θαῦμα, ἡ ἀγάπην πού ξεπερνᾷ ὅλα τὰ ἐμπόδια -ἀκόμα καὶ τὴν ἄρνηση- καὶ μεταμορφώνει τὸν ἄνθρωπο σὲ Θεό, καὶ τὸν Θεὸ σὲ ἄνθρωπο.

Τώρα αὐτὸ τὸ θαῦμα, πού βρίσκεται στὴν σάρκωση, τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ εἶναι, πάνω ἀπ' ὅλα, προσωπικὴ κοινωνία. Εἶναι κάτι πού ἀπευθύνεται ξεχωριστὰ σὲ κάθε ἄνθρωπο.

Ὁ καθένας ἀπὸ ἐμᾶς, ἐντρυφώντας στὰ μυστήρια τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου μας, ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ κάμει τίς δικές του σκέψεις καὶ νὰ λάβει ἀπὸ τὸ μυστήριο τὸν καρπὸ πού τοῦ ταιριάζει, τὴν εὐαισθησία πού ἐγείρεται στὴν καρδιά του, τὴν θεληματικὴ πράξιν πού προκύπτει ἀπ' τὴν συνείδησή του, καὶ ὅλα αὐτὰ ὑφίστανται ὡς δυνατότητες γιὰ τὴν ἐλευθερία του.

Ἡ λύτρωση εἶναι πάνω ἀπὸ ὅλα ἐφικτὴ πρὸς πάντα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὰ φυσικὰ ταλέντα ἢ τίς εὐκαιρίες μας, τὴν μορφωτικὴ, πολιτιστικὴ ἢ πνευματικὴ μας ἀνάπτυξη.

Ἐπιπλέον, ἐπειδὴ ἡ ἱστορία ἀνήκει στὸν Θεό, καὶ ὁ Θεὸς εἰσέρχεται στὴν ἱστορία, ἡ κοινωνία Του μὲ τὸν ἄνθρωπο, ἀποτελεῖ γεγονός, ποὺ σημαίνει τὸν ἁγιασμό, τὴν μεταμόρφωση καὶ τὴν θέωση τοῦ ἀνθρώπου.

Δὲν εἶναι κάποια ἀφηρημένη θεωρητικὴ πρόταση ἀλλὰ μιὰ πράξη ὀλοκλήρωσης. «Ὅμως, γιὰ νὰ τὸ ἀντιληφθεῖ αὐτὸ κανεὶς, πρέπει νὰ ἔχει περάσει ἀπ' ὅλες τὶς διεργασίες, ὅσες ἀπαιτοῦνται γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ διακρίνει ποῦ κεῖται τὸ καίριο. Τὸ καίριο στὴ ζωὴ αὐτὴ κεῖται πέραν τοῦ ατόμου».

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος -αὐτὸς ὁ θαυμαστὴς τῆς ἀττικῆς εὐσέβειας- παρατηρεῖ: «Καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῆ γνώσει, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν».

Ὁ Παῦλος ἐπιμένει στὴν συνάφεια τῆς λύτρωσης γιὰ τὸν κάθε ἄνθρωπο. Τονίζει, ὡστόσο, ὅτι ἡ ἀτομικὴ πρόσληψη καὶ ἀντίληψη τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ μπορεῖ νὰ εἶναι μιὰ ἐλλιπὴς ἄποψη.

Ὅχι λανθασμένη· λανθάνει μόνον γιὰτὶ εἶναι ἐλλιπής. Λανθάνει στὸν βαθμό, ποὺ τείνει νὰ εἶναι ἀποκλειστικὴ, καθὼς περιορίζεται καὶ καθίσταται στατικὴ ἀντὶ νὰ αὐξάνεται, νὰ ἀναπτύσσεται καὶ νὰ ἀρτιώνεται.

Ὁ Ἀββᾶς Δωρόθεος, ὁ ἀπλοῦς διδάσκαλος τῆς ἐρήμου τῆς Γάζας, περιέγραψε στοὺς μαθητὲς του τὴν φύση, τὴν ἀξία καὶ τὴν σωτηριώδη πορεία τῆς ἀγάπης: «Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι εἶναι ἓνας κύκλος πάνω στὴν γῆ, σὰν ἓνα στρογγυλὸ χάραγμα, γνωμμένο μὲ διαβήτη καὶ ἔχοντας ἓνα κέντρο. Τὸ κεντρικὸ σημεῖο τοῦ κύκλου εἶναι ὁ Θεός, οἱ δὲ εὐθεῖες γραμμὲς ποὺ ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν περιφέρεια τοῦ κύκλου πρὸς τὸ κέντρο εἶναι οἱ δρόμοι, δηλαδὴ οἱ τρόποι ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Ἐφόσον, λοιπὸν, προχωροῦν οἱ ἅγιοι πρὸς τὸ κέντρο, θέλοντας νὰ πλησιάσουν τὸν Θεό, ἀνάλογα μὲ τὸ πόσο προχωροῦν, πλησιάζουν καὶ τὸν Θεὸ καὶ μεταξύ τους.

Καὶ ὅσο πλησιάζουν τὸν Θεό, πλησιάζονται μεταξύ τους καὶ ὅσο πλησιάζονται, πλησιάζουν τὸν Θεό. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἐνοῆστε καὶ τὸν χωρισμό. Γιατί, ὅταν ἀπομακρύνονται οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ γυρίζουν πίσω, πρὸς τὰ ἔξω, εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι, ὅσο βγαίνουν πρὸς τὰ ἔξω καὶ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὸν Θεό, τόσο ἀπομακρύνονται καὶ μεταξύ τους. καὶ ὅσο ἀπομακρύνονται μεταξύ τους, τόσο ἀπομακρύνονται καὶ ἀπὸ τὸν Θεό.

Αὐτὴ, λοιπὸν, εἶναι ἡ φύση τῆς ἀγάπης». Αὐτὴ ἡ δημιουργικὴ στροφή ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο στὴν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων, στὸ ἐκκλησιαστικὸ γεγονός, συμφωνεῖ μὲ τὴν μέθοδο ποὺ χρησιμοποίησε ὁ Θεὸς γιὰ νὰ ἀποκαλύψει τὸν ἑαυτὸ Του στὸν κόσμον καὶ νὰ ἐγκαινιάσει τὴν ἀμφίδρομη σχέση μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, τῆς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία εἶναι καὶ ὄργανο καὶ ἔκφραση.

Διότι, ἐνῶ εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ Θεία Ἀποκάλυψη ἐγίνε «πατρικαῖς τοῦ Θεοῦ μεθόδοις» σὲ ἓνα ἀδιαμφισβήτητο ἱστορικὸ πλαίσιο, ἐντούτοις εἰσήχθη στὴν ἀνθρώπινη ζωὴ μὲ τοὺς κατάλληλους τρόπους διὰ τοῦ Λόγου καὶ τῆς Θείας Χάριτος, ποὺ μεταδίδεται στὶς ψυχὲς ἐσωτερικὰ καὶ ἐμβαθύνεται μὲ τὴν κατάφαση τῆς Πίστεως ὡς ἀρχὴ τῆς σωτηρίας μας.

Και ἡ χρησιμότητα τῆς Θεολογίας ἢ τῆς θεολογικῆς θεώρησης εἶναι, ὅτι προσπαθεῖ νὰ προσφέρει μιὰ συνολικὴ ἔκφραση, ὄχι γιὰ νὰ ἀντικαταστήσει αὐτὸ ποὺ ἤδη κατέχει, ἀλλὰ μὲ σκοπὸ τὴν δημιουργικὴ διαπλάτυνση τῆς κοινωνίας τοῦ αἰωνίου μηνύματος. Τοῦ μηνύματος τῆς ἐνανθρωπήσεως, ὅπως περιεγράφη τέτοιες μέρες πρὶν ἀπὸ 1571 χρόνια στὸν τόπο τῆς διακονίας μου, τὴν Χαλκηδόνα.

Θὰ ἤθελα νὰ σᾶς δείξω τὴν Χαλκηδόνα, νὰ σᾶς ξαναγῆσω ἀπὸ τὸ Ρύσιον ἕως τὴν Ἄμυκο, νὰ σᾶς θυμίσω ὅτι ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἀθηναϊκῆς Συμμαχίας καὶ θυγατέρα τῶν Μεγαρέων, μιὰ Ἀττικὴ κόρη στὶς ἀκτὲς τῆς Βιθυνίας, ἀλλὰ προκρίνω τοὺς αἰώνιους, ὑπερβατικὸς δρόμους τῆς, ποὺ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἀνακαλύψουμε τὴν ἐσώτερη ὁμορφιά τῆς - μυρίσαι τὸ ἄριστον, ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ Μελωδός.

Τὸ γεγονὸς τῆς Χαλκηδόνας λαμβάνει τὸ νόημά του ἀπὸ ὅλο τὸ παρελθὸν ποὺ συνοψίζει, ἀλλὰ καί, ἴσως ἀκόμη περισσότερο, ἀπὸ τὴν μετέπειτα ἐξέλιξη ποὺ ἐγκαινιάζει: ἡ Σύνοδος τοῦ 451 δὲν ἀντιπροσωπεύει οὔτε ἓνα ὀριστικὸ τέλος οὔτε μιὰ ἀπόλυτη ἀρχή. Ὅμως, ἐὰν ἡ ἱστορία τοῦ δόγματος πρόκειται νὰ κατανοήσῃ τὸ σύνολο τῆς ἐν χρόνῳ ἀνάπτυξής του, θὰ τὸ κάνει χωρὶς νὰ προδώσῃ τὴν μοναδικότητα τῆς πεπερασμένης στιγμῆς, ἐφόσον μεταφέρει τὴν ἡρεμὴ βεβαιότητα τῆς ὠριμότητας στὶς ἀβεβαιότητες μιᾶς ἔξαρσης, ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐγκυμονεῖ ποικίλες δυνατότητες.

Ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνας συνῆλθε γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν χριστολογικὴ ἔριδα, ποὺ τὸν 5ο αἰῶνα εἶχε φτάσει στὸ ἀποκορύφωμά της. Ἐὰν ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ ὑποβιβάζοταν σὲ κατώτερη θέση σὲ σχέση μὲ τὴν θεία φύση Του, ὁ ρόλος Του ὡς ἔνσαρκου Θεοῦ Σωτῆρος θὰ σμικρύνετο. Ἄν περιοριζόταν ἡ θεότητα τοῦ Χριστοῦ, ἡ λυτρωτικὴ του δύναμη θὰ ἐκμηδενιζόταν.

Ἄν ἡ ἀνθρώπινη καὶ ἡ θεία φύση Του δὲν ἦταν ἀληθινὰ ἐνωμένες, ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Λόγου δὲν θὰ μπορούσε νὰ πραγματοποιηθεῖ, καὶ ἡ ἀπόσταση μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου θὰ παρέμενε τεράστια καὶ ἀδιάβατη, ὅπως καὶ προηγουμένως.

Κεντρικὸ ζήτημα τῆς χριστολογικῆς ἔριδας ὑπῆρξε ἡ ἀριστοτέλεια φιλοσοφικὴ καὶ κοσμολογικὴ ἀντίληψη, ὅτι δύο τέλεια εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνουν ἓνα: «ἀδύνατον γὰρ εἶναι ἐκ δύο ἓν ἢ ἐξ ἐνὸς δύο γενέσθαι». Οἱ λεπτὲς θεολογικὲς συζητήσεις καὶ ἡ ἀλληλογραφία κορυφαίων Πατέρων μὲ ἐπίκεντρο τὸν Κύριλλο Ἀλεξανδρείας, καταδεικνύουν τὴν σημασία καὶ τὴν δυσκολία τῆς ὑπέρβασης αὐτῆς τῆς φιλοσοφικῆς θέσης, ποὺ εἶχε καταστῆ καὶ θεολογικὴ.

Ἡ «Ἐκθεσις πίστεως τῶν Διαλλαγῶν», ποὺ τὸ 433 εἶχε γίνει δεκτὴ ὡς πρόσθετος δογματικὸς Ὅρος τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἐπέφερε σχετικὴ εἰρήνευση στὴν ἔριδα, ἀνατράπηκε ἀπὸ τὴν Ληστρικὴ Σύνοδο τῆς Ἐφέσου τὸ 439.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ ζοφερὸ ἱστορικὸ ὑπόβαθρο, μπορούμε νὰ κατανοήσουμε τὴν σημασία τῆς ὁμολογίας Πίστεως τῆς Χαλκηδόνας. Ὡστόσο, πρέπει νὰ παραδεχτοῦμε ὅτι -μιλώντας ἱστορικά- αὐτὴ ἡ εὐγενὴς προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνάκτηση τῆς ἐνότητας τῆς Ἐκκλησίας ἀπέτυχε ὡς πρὸς αὐτό. Ὁ Ὅρος τῆς Συνόδου προκάλεσε βίαιη ἀντίδραση σὲ ὀρισμένες ἀνατολικὲς ἐπαρχίες τῆς Αὐτοκρατορίας. Γιὰ περισσότερους ἀπὸ δύο αἰῶνες, ἡ Ἐκκλησία θὰ κλυδωνιζόταν καὶ πάλι ἀπὸ θεολογικὲς διαμάχες.

Ἡ δογματικὴ ἄμπελος τῆς Χαλκηδόνος δίδει ὡς καρπὸ σαφήνειας τὴν ἀπόφανση, ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ προσέλαβε τὴν ἀνθρώπινη φύση, κατέχοντας δύο πλήρεις καὶ τέλειες φύσεις, μὴ δεχόμενες τροπὴ καὶ σύγχυσι, σύγκρασι ἢ φυρμό, ἀδιαίρετες καὶ ἀχώριστες, ἔχοντας ἀνθρώπινη φύση ὁμοούσια μὲ τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ θεία φύση ὁμοούσια μὲ τὸν Θεὸ κατὰ τὴν θεότητα, γεννηθέντα πρὸ τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἐν χρόνῳ δὲ ἀνθρωπίνως καὶ διασώζοντας τίς ιδιότητες ἐκάστης φύσεως σὲ ἓνα πρόσωπο καὶ μία ὑπόστασι. Πολλὲς φορές, ἔγιναν προσπάθειες νὰ ἀποδυναμωθεῖ ἡ γλωσσοκαὶ ἡ στιβαρὴ λογικὴ τοῦ Χαλκηδονίου δόγματος. Ἀλλ' ἡ δύσθεος γλωσσαλγία ἐξεφαυλίσθη.

Ὡστόσο, ἂν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐπικράτησε, ἡ εἰρήνη δὲν ἀποκαταστάθηκε ποτὲ στὴν Χριστιανικὴ Ἀνατολή. Καί, τελικά, ἓνα μεγάλο τμῆμα τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου ἀποσχίστηκε ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία τῶν Ὁρθοδόξων, ἀντιτιθέμενο σθεναρὰ στὴν Σύνοδο.

Οἱ νεο-ἀριστοτελικὲς λογικὲς καὶ ἀνθρωπολογικὲς ἀπόψεις ἔμελλε νὰ ταλανίσουν τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τοὺς χρόνους τῆς πνευματικῆς ἐποποιίας τοῦ Ἡσυχασμοῦ. Ὅπως ὁ Ἀδὰμ προσπάθησε -προοδεύοντας κατὰ τὴν δική του ἀποψη σὲ γνώση- νὰ γίνῃ θεός, ἔτσι κι ἐκεῖνοι ποὺ ἀκολούθησαν ἓναν ἄγονο θεολογικὸ ἀριστοτελισμὸ, ἀγωνίζονταν νὰ γίνουν θεοὶ μὲ τὴν κατὰ Ἀδὰμ σοφία καὶ λογικὴ.

Ὅμως, οἱ Πατέρες κήρυξαν, ὅπως λέει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, κατὰ τὸν τρόπο τῶν Ἀποστόλων καὶ ὄχι τοῦ Ἀριστοτέλους: «δογματικῶς ἄλλ' οὐκ ἀντιλογικῶς, ἀλιευτικῶς ἄλλ' οὐκ ἀριστοτελικῶς, ἐκκλησιαστικῶς ἄλλ' οὐκ ἀγοραίως». Καὶ τὴν δογματικὴ διαύγαση ποὺ δὲν ἀντιλαμβάνονταν ὅσοι προτιμοῦσαν νὰ ἐκλογικεύουν τὸ αἰώνιο ἔαρ τῆς χαρισματικῆς θεολογίας, τὴν κήρυξε σιωπηρῶς ἡ Ἁγία τοῦ τόπου μου, ἡ ματωμένη ἀνεμῶνα τοῦ Χαλκηδονίου Βοσπόρου, μεγαλομάρτυς Εὐφημία, ποὺ ἔπειτα ἀπὸ αἰῶνες θεοφορούμενης ἀγάπης στὸ μακάριο πέλαγος τῆς θείας σιγῆς, κράτησε στὴν ἀγκαλιά της, σὰν τὸ βρέφος, ποὺ δὲν ἀξιώθηκε νὰ γαλουχήσει, τοὺς κανόνες τῆς Πίστεως.

Ἡ ἀνύψωσι τοῦ χοϊκοῦ σὲ θεϊκὸ μέγεθος καὶ ἡ κατάβασι τοῦ θεϊκοῦ στὰ ἀνθρώπινα μέτρα εἶναι ἡ οὐσία τοῦ Χαλκηδονίου δόγματος, ἡ βελόνα στὴν πυξίδα τῆς Πίστεως, ποὺ μᾶς ὀδηγεῖ στὴν ἀληθινὴ μας πατρίδα. Ὁ ἀρχαϊκὸς τύπος τῆς θεολογικῆς ἀπόφανσης ἴσως νὰ φαίνεται ἀνεπίκαιρος στὴν σύγχρονη ἀναζήτησι τῆς ἀλήθειας, σὲ ἓνα περιβάλλον καταιγισμοῦ πληροφοριῶν. Μπορεῖ νὰ ἰσχύει, ὅτι οἱ παλαιοὶ τύποι ἀποτυγχάνουν νὰ ἐντυπωσιάσουν τὸν σύγχρονο νοῦ. Ὡστόσο, ὅταν παύει νὰ μᾶς γοητεύει τὸ «παρὰ θιν' ἀλὸς» τοῦ Ὁμήρου, ὁ «ἥρος ἄγγελος» τῆς Σαυφούς ἢ ὁ «ὔψους ἀνάσσων οὐρανῶν» τοῦ Δαμασκηνοῦ, τὸ λάθος δὲν βρίσκεται στὴν ἀρχαϊκὴ ἔμπνευσι, ἀλλὰ μᾶλλον στὸν «σύγχρονο νοῦ».

Τὸ δόγμα δὲν εἶναι ἓνας τύπος αὐθαίρετα ἐπιβεβλημένος, μία μορφή «ἐργαστηριακῆς» θεολογίας. Εἶναι ἡ ἔκφρασι -μὲ αἰώνια γόνιμο τρόπο- τῆς οὐσιαστικῆς πραγματικότητος τῆς χριστιανικῆς ζωῆς ἐν πίστει στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Ὁ Ὁρος τῆς Χαλκηδόνος δὲν ἦταν μιὰ αὐτονόητη μεταφυσικὴ δήλωσι.

Ἦταν μιὰ δογματικὴ ἀπόφανσι, μιὰ ὁμολογία, μιὰ δήλωσι πίστεως. Δὲν πρέπει νὰ ἀπομονώνεται ἀπὸ τὸ συνολικὸ ὄραμα τοῦ μεγάλου μυστηρίου τῆς εὐσεβείας, ποὺ ὀφείλει νὰ συλλαμβάνεται δια τῆς πίστεως. Ἦταν ἓνα θεολογικὸ κλειδί τόσο γιὰ τὴν

ιστορία της Καινής Διαθήκης όσο και για την εμπειρία της Ἐκκλησίας, πού ἡ ἴδια ἀνήκει σέ αὐτὸ τὸ μυστήριο, ὄντας τὸ Σῶμα τοῦ Ἑνσαρκου Λόγου. Ἦταν, κατὰ μίαν ἔννοια, ἓνα θεολογικὸ τεῖχος γύρω ἀπὸ τὸ Μυστήριο. Ὁλόκληρο τὸ πνευματικὸ ὄπλοστάσιο, πού χρησιμοποίησαν οἱ Πατέρες, εἶχε σκοπὸ νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἓνα μόνον στόχο - νὰ τονίσει αὐτὸ τὸ μοναδικὸ καὶ καινὸ μυστήριο.

Δὲν εἶναι περίεργο, πού ἡ θεολογικὴ του περιγραφή εἶναι «λεπτὴ» καὶ «περίπλοκη». Δὲν μπορεῖ κάποιος νὰ ἀποφύγει τὴν διαλεκτικὴ ἔνταση στὴν πιστοποίηση τοῦ μυστηρίου. Ἀπλότητα σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση θὰ σήμαινε ἀναπόφευκτα ἀπλούστευση καὶ ἀπώλεια τῆς οὐσίας.

Τὸ μυστήριο τῆς Ἑνσάρκωσης δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ γίνῃ πλήρως κατανοητὸ ἀπὸ ἓνα πεπερασμένο νοῦ. Ἡ πίστη φέρνει φώτιση στὴν ἀνθρώπινη διάνοια. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ κινητήρια δύναμη ὅλης τῆς θεολογικῆς σπουδῆς. Ἡ ἀσαφὴς διατύπωση ἢ τὸ ἀκατάλληλο λεξιλόγιο μποροῦν νὰ συσκοτίσουν καὶ νὰ προδώσουν τὴν ἀλήθεια. Ἡ πρώτη Ἐκκλησία εἶχε ἀπόλυτη ἀνάγκη ἀπὸ ἓνα ἐπαρκὲς λεξιλόγιο.

Ἐπρεπε νὰ ἐπινοήσῃ νέους ὄρους γιὰ νὰ καταδείξῃ ὅτι «ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου» εἶναι «ὁ Υἱὸς τοῦ Ζῶντος Θεοῦ». Αὐτὸ ἦταν τὸ μεγάλο χριστολογικὸ ἐπίτευγμα τοῦ «Χρυσοῦ Αἰῶνος» τῆς Θεολογίας: ἡ ξεκάθαρη ἐπιβεβαίωση τῆς Θεότητος τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος διατήρησε τὴν ἰσορροπία μεταξὺ τῶν δύο φύσεων μὲ ἔμφαση στὴν ἐνότητα Θεότητος καὶ Ἀνθρωπότητος, δηλώνοντας, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἓνα Πρόσωπο μὲ δύο φύσεις χωρὶς σύγχυση, τροπή, διαίρεση ἢ ἀποκοπή. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο φύσεων δὲν καταργεῖται λόγῳ τῆς ἔνωσης, ἀλλὰ ἡ τελειότητα τῆς καθεμιάς διατηρεῖται, καὶ ἐνοῦνται σὲ ἓνα Πρόσωπο καὶ μία Ὑπόσταση.

Μὲ τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν σοφία Του ὁ Θεὸς ἐπέλεξε νὰ ἀποκαλυφθεῖ καὶ νὰ μᾶς κάνει γνωστὸ τὸν σκοπὸ τοῦ θελήματός Του μέσῳ τοῦ Ἑνσαρκου Λόγου, προκειμένου οἱ ἄνθρωποι νὰ μποροῦν διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ μετέχουν τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν τῆς Ὑπερουσίου Τριάδος. Μέσῳ αὐτῆς τῆς ἀποκάλυψης ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν ἀφθονία τῆς ἀγάπης Του ἀπευθύνεται στοὺς ἀνθρώπους ὡς φίλος καὶ ζεῖ ἀνάμεσά τους, ὥστε νὰ τοὺς προσκαλέσῃ καὶ νὰ τοὺς φέρῃ σὲ κοινωνία μαζί Του.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, πού μᾶς ἀγαπᾷ τόσο πολὺ, ὥστε διακινδυνεύει νὰ συνομιλήσῃ μαζί μας καὶ νὰ μᾶς καλέσῃ σὲ μία σχέση μέσῳ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ σὲ διάλογο μὲ τὸν ἄνθρωπο.

Τούτῃ ἢ ὑψίστῃ πράξῃ διαλόγου, ἢ ἐπανανοηματοδότηση τῆς ἐννοίας του, θὰ πρέπει νὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ προχωρήσουμε στὴν πρακτικὴ καὶ ρεαλιστικὴ κατανόηση τῆς φύσης καὶ τῶν δυνατοτήτων τῆς ἐν Λόγῳ ἀγάπης. Ὁ διάλογος πρέπει νὰ διασωθεῖ ἀπὸ τὴν ρομαντικὴ αἰσιοδοξία τῶν νεωτεριστῶν καὶ ἀπὸ τίς συναισθηματικὲς φαντασιώσεις ἐκείνων, πού βρίσκουν τὴν οὐσία στὸ ἀτομικιστικὸ συναίσθημα καὶ βίωμα.

Ὁ διάλογος τῆς Ἐκκλησίας ὡς σώματος τοῦ Χριστοῦ δύναται νὰ ἔχει μόνον σωτηριολογικὴ προοπτικὴ. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, μὲ βαθιὰ πεποίθηση καὶ συνείδηση, ὅτι εἶναι ὁ φορέας καὶ ὁ μάρτυρας τῆς Πίστεως καὶ τῆς Παραδόσεως τῆς Μιάς, Ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, πιστεύει ἀκράδαντα, ὅτι

κατέχει κεντρική θέση σε θέματα που σχετίζονται με την προαγωγή της χριστιανικής ενότητας στον σύγχρονο κόσμο.

Στην πορεία της ιστορίας, για διάφορους λόγους και με διαφορετικούς τρόπους, υπήρξαν πολλές και σημαντικές αποκλίσεις από την Παράδοση της αδιαίρετης Έκκλησίας. Έτσι, στον Χριστιανικό κόσμο προέκυψαν αποκλίνουσες αντιλήψεις για την ενότητα και την ίδια την ουσία της Έκκλησίας.

Η Όρθόδοξη Έκκλησία θεμελιώνει την ενότητα στο γεγονός, ότι ιδρύθηκε από τον Κύριό μας Ήσου Χριστό, στην κοινωνία με την Αγία Τριάδα και στα Ίερά Μυστήρια. Αυτή η ενότητα εκδηλώνεται με την Αποστολική διαδοχή και την Πατερική Παράδοση, που ζει και θα ζει εν Αυτῇ μέχρι τερμάτων αιώνας.

Ζώντας με την πνοή του Αγίου Πνεύματος, η Μεγάλη του Χριστού Έκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως εκφράζει, σε κάθε εποχή, το θεϊκό φῶς πρὸς οποιαδήποτε κατεύθυνση και με ὅποιον τρόπο θελήσει τὸ Πνεῦμα. Τοῦτο σημαίνει στὸν παρόντα χρόνο, ὅτι μεριμνᾷ νὰ διαφυλάξει ἀβλαβῆ, ἐνωμένη καὶ ἄφθορη τὴν οἰκογένεια τῶν τοπικῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, πὸν συγκροτοῦν τὴν Μία Ἐκκλησία, μετέχοντας τοῦ κοινῶ ποτηρίου τῆς Εὐχαριστίας καὶ τηρώντας ἀπαραχάρακτη τὴν δογματικὴ παρακαταθήκη τῆς Πίστεως.

Τὸ πρωτεύθον τῆς Κωνσταντινουπόλεως θεμελιώθηκε στὴν Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος διὰ τοῦ 28ου Κανόνος καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἰσχυρότερη ἱεροκανονικὴ καὶ ἐκκλησιολογικὴ παρακαταθήκη τῆς. Τόσο γιὰ τοὺς πρεσβυγενεῖς Θρόνους τῆς Ἀνατολῆς ὅσο καὶ γιὰ τίς θυγατέρες καὶ ἀδελφές Ἐκκλησίες, πὸν προήλθαν ἀπὸ τὰ σπλάχνα Τῆς, ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀποτέλεσε καὶ θὰ ἀποτελεῖ ἐσαεὶ τὴν ἀσφαλῆ μητρικὴ καὶ ἀδελφικὴ καταφυγὴ, τὸ πνευματικὸ ἰατρεῖο κάθε προβλήματος, τὴν σκέπη προστασίας καὶ τὸ κριτήριον τῆς εὐσπλαχνίας.

Οἱ πρόσκαιρες προστριβές χρειάζεται νὰ λύονται καὶ νὰ συγχωροῦνται ἄμεσα, πρὶν ὁ χρόνος παγιώσει τὴν πικρία στὶς καρδιές τῶν ἀδελφῶν. Ὅτιδήποτε δὲν ἀποτελεῖ δογματικὴ συνθήκη εἶναι ἐπιλύσιμο, ὅπως μᾶς ἔχει διδάξει ἡ πείρα τῶν αἰώνων. Οἱ λόγοι παραπικρασμοῦ ἄς μεταβληθοῦν σὲ πράξεις ἀγάπης καὶ οἰκοδομῆς. Ἐχομε τὸ παράδειγμα τῶν Αποστόλων, τὴν διαδοχὴ τῶν ὁποίων φέρουμε ὡς σθένος μαρτυρίου καὶ μαρτυρίας.

Ἀποστολὴ καὶ καθῆκον μας εἶναι νὰ μεταδώσουμε, σὲ ὅλη τῆς τὴν πληρότητα, τὴν ἀλήθεια πὸν περιέχεται στὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴν Ίερά Παράδοση, τὴν ἀλήθεια πὸν δίδει στὴν Ἐκκλησία τὸν οἰκουμενικὸ χαρακτήρα Τῆς. Γραφὴ καὶ Παράδοση δὲν εἶναι δύο πηγές ἀποκάλυψης ἀλλὰ ἀλληλένδετοι τρόποι μετάδοσης τοῦ μηνύματος τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμο.

Ἐπάρχει μόνον μία Ἀποκάλυψη - ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ - πὸν ἔχει διακηρυχθεῖ διὰ τῶν Προφητῶν, ἐνσαρκώθηκε στὸν Ήσου Χριστό, ἐνεγράφη στὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη, καὶ ζεῖ στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, στὰ γεγονότα τῆς ιστορίας σὲ ὅλες τίς ἐποχές, ἕως τίς μέρες μας. Ἡ εὐθύνη μας, καθὼς καὶ ἡ οἰκουμενικὴ ἀποστολὴ μας γιὰ τὴν ενότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἐκφράστηκαν ἀπὸ τίς Οἰκουμενικὲς Συνόδους. Σ' αὐτές, ἰδιαίτερα, τονίστηκε ὁ ἄρρηκτος δεσμός, πὸν ὑπάρχει μεταξὺ τῆς ἀληθινῆς πίστεως καὶ τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία πάντα προσπαθεῖ νὰ φέρει τίς Χριστιανικὲς Ὁμολογίες σ' ἓναν κοινὸ τόπο μὲ στόχο τὴν ἀναζήτηση τῆς χαμένης ἐνότητας τῶν Χριστιανῶν, ὥστε ὅλοι νὰ φτάσουν στὴν ἐνότητα τῆς Πίστεως. Ὁ χρόνος δὲν μᾶς καταβάλλει, οὔτε οἱ κόποι, διότι γνωρίζουμε, ὅτι Θεοῦ παρόντος ἅπαν ἄπορον πόριμον.

Στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἔχουμε ἐντονότερη ἀπὸ ὅλους τὴν πικρία τῶν ἀποτυχημένων προσπαθειῶν διαλλαγῆς, ὅταν ἡ Χριστιανικὴ Αὐτοκρατορία τῆς Ἀνατολῆς εὐρέθη σὲ πολιτικὴ ἀδυναμία.

Ἀκόμη, ὅμως, καὶ στὶς πιὸ δύσκολες στιγμὲς τοῦ Γένους τῶν Χριστιανῶν τὸ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα τῆς πιστεύουσας κοινότητος παρέμεινε ρωμαλέο. Γιὰ κάθε Σύνοδο τῆς Λυῶνος ἡ Ὁρθοδοξία γεννᾷ ἓναν Γρηγόριο Παλαμᾶ, γιὰ κάθε Φερρᾶρα-Φλωρεντία ἓναν Μάρκο Εὐγενικό. Στὸς σημερινοὺς καιροὺς οἱ φύλακες τῶν τιμαλφῶν τῆς Πίστεως παραμένουν ἄγρυπνοι.

Ὁ Πρῶτος τῆς Ὁρθοδοξίας, ὁ χρυσοτερπῶς ποιμαίνων τὴν Κωνσταντινουπολίτιδα Ἐκκλησία, Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος, ὁ ὁραματιστής, ὁ δίκαιος, ὁ φιλάγιος καὶ τῆς Κανονικῆς Παραδόσεως ἐγκρατέστατος θεράπων καὶ ἐρμηνευτής, μεριμνᾷ γιὰ τὴν κραταίωση τῆς Ὁρθοδόξου μαρτυρίας καὶ αὐξάνει τὴν παρακαταθήκη.

Εἶμαι εὐτυχής, διότι σὲ ὅλη τὴν πορεία τοῦ σύγχρονου διαχριστιανικοῦ διαλόγου δὲν ὑπῆρξαν ριψάσπιδες καὶ μηδίσαντες ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Ὁρθοδόξων. Ἴσως, σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις παρατηρήθηκαν ὑπερβάλλον ἐνθουσιασμός καὶ ζήλος, ἀλλὰ ποτὲ προδοσία. Ἡ Ὁρθοδοξία δὲν θὰ ζήσει ἄλλη Φερρᾶρα· στῶμεν καλῶς.

* * *

Καθὼς τὸ μελιχρὸ φῶς τῆς Σελήνης ἀποκαθιστᾷ τρυφερὰ τὴν Ἀττικὴ στὴν ὄνειρική της διάσταση, ἀντὶ γιὰ τὰ ὑλικά τῆς σκηνῆς μου, βρίσκω τὴν σκόνη τῶν αἰῶνων.

Ἴσως αὐτὴ ἡ σκόνη νὰ ἔπεσε στὰ κενὰ τῶν στοχασμῶν σας. Γιὰ τὸ μόνον ποῦ ἔμαθα ἕως τὰ τώρα εἶναι νὰ σκάβω ἀκατάπαυστα τὸ φῶς. Θαρρῶ ὅτι τὸ Τμῆμα Κοινωνικῆς Θεολογίας καὶ Θρησκευσιολογίας μὲ τὴν ἀποψινὴ τιμὴ, ποῦ ἀποφάσισε, θέλησε νὰ μοῦ ἀπευθύνει ἐκεῖνο τὸ παλαιὸ ἐπίγραμμα, ποῦ διασώζεται σὲ ἓνα ἐλληνιστικὸ ἐπιτύμβιο: οἱ σύμψυχοί σου λέγουσιν εὐψύχει.

Κύριε Πρύτανη,

Ἔδοξε ὑμῖν καὶ τῇ συγκλήτῳ, ὡς τὸ ἀρχαιότερον πνευματικὸ καθίδρυμα τῆς Ἑλλάδος, νὰ ἀποδώσετε τιμὴ στὸ πρόσωπό μου. Τὴν ἀποδέχομαι μὲ συγκίνηση καὶ εὐχαριστῶ ἐσᾶς καὶ τὸν Καθηγητὴ κ. Καραγεωργούδη γιὰ τοὺς λόγους εὐαισθησίας καὶ κατανόησης, τὸ «ἄδοξον εὐχος», ποῦ εὐτυχῶς περιέγραψε τὴν σκιά μου καὶ ὄχι τὸ δέμας μου.

Ὁφείλω, συνάμα, εὐχαριστίες σὲ δύο ἀκόμη Καθηγητές, ποῦ εἶχαν τὴν πρωτοβουλία τῆς προτάσεως, τὴν κυρία Κομνηνοῦ καὶ τὸν κύριον Λιανό-Λιάντη· μηδεὶς σου τῆς νεότητος καταφρονεῖτω.

Τὴν ἐσχάτην παραβολὴν γιὰ τὸν κρεῖττονα. Ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα τῆς λειυτικῆς μου πορείας μὲ φώτιζε σὰν ἥλιος συμπυκνωμένης ἀγάπης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος.

Ὅ,τι καλὸ μὲ ἀξίωσε ἡ Χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος νὰ ἐπιτύχω ἐνεργήθηκε μέσῳ τοῦ Σεπτοῦ Προσώπου Του. Αὐτὸς εἶναι ὁ ὁδηγὸς τῆς διανοίας μου «μέσα στὰ ἄγρια ρουμάνια τῆς Ὁρθοδοξίας», ὁ πνευματικὸς διδάσκαλος, ὁ ἐμπνευστὴς καὶ τὸ ζωηφόρον σέλας τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς μου· «Κ' ἐπότισέ μου τὴν ψυχὴ πὺλ χόρτασεν ἀμέσως».

Ἀγαπητοὶ φίλοι,

«Γεννήθηκα ἀνάμεσα σὲ νησιά, νησὶ κι ἐγὼ, πρόσκαιρα ἀναδυόμενο, ὅσο νὰ δῶ ἓνα φῶς, κι αὐτὸ σὰν πέτρα, καὶ πάλι νὰ βουλιάξω. Τὰ βουνα ἦρθαν ἀργότερα. Τὰ διάλεξα.

Ἔπρεπε κάπως νὰ συμμεριστῶ τὸ βῆρος, πὺλ αἰῶνες πλάκωνε τὸν τόπο».

Αὐτὴ ἡ βιογραφικὴ ἀπεικόνιση τοῦ ποιητῆ εἶναι ἡ μόνη πὺλ εἰρηνεύει τὴν ψυχὴ μου. Εἰσήλθατε λαμπαδηφόροι, ἴσως γιὰ νὰ ἀντικρύσετε κάποιον θαῦμα.

Σᾶς εὐχαριστῶ ἀπὸ καρδιάς γιὰ τίς μεγάλες προσδοκίες σας. Τὸ μόνο θαῦμα πὺλ μπορῶ νὰ σᾶς ἀναγγείλω εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ δικαίωση τοῦ Ἑλλήνος λόγου.

Δὲν εἶναι λίγο, γιὰτί στὴν δικὴ μου ἰδανικὴ Πολιτεία κυβερνοῦν οἱ ποιητές.

Σᾶς εὐχαριστῶ